

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Зроблено огляд і узагальнено методичні засади й підходи до оцінювання та аналізу фінансового стану підприємств, удосконалено технологію проведення аналізу фінансового стану підприємства за допомогою використання факторного аналізу (методу головних компонентів).

Аннотация. Сделан обзор и обобщены методические основы и подходы к оценке и анализу финансового состояния предприятий, усовершенствована технология проведения анализа финансового состояния предприятия с помощью использования факторного анализа (метода главных компонентов).

Annotation. The methodological principles and approaches to the evaluation and analysis of the financial condition of enterprises were reviewed and summarized. The technology of analyzing the financial state of an enterprise by means of the factor analysis (principal components method) has been improved.

Ключові слова: фінансовий стан, фактор, головні компоненти, аналіз, агрегований показник.

Мінливість та невизначеність ринкового середовища істотно впливають на фінансово-господарську діяльність вітчизняних підприємств, тому має велике значення та є надзвичайно актуальним питання щодо оцінювання їхнього фінансового стану. Це дозволить розробити заходи щодо зниження ризикованості фінансово-господарської діяльності, підвищення її ефективності.

Значний внесок в оцінювання фінансового стану підприємства зробили відомі вітчизняні та закордонні вчені: Бланк І. О., Ковальов В. В., Савицька Г. В., Шеремет А. Д., Е. Хелферт та ін. Вирішення цієї проблеми також знайшло відображення в роботах Азаренкової Г. М., Гудзь О. Є., Костирки Л. А., Пономаренка В. С., Терещенка О. О. та ін.

Авторами основних концепцій факторного аналізу переважно є американські й англійські вчені: Ч. Спірмен, Терстоун Л. Л., Томсон Г. Х., Барт С. Л., Кеттелл Р. Б. і багато інших. Поступово зростає інтерес до цих методів і в країнах континентальної Європи.

Метою написання статті є вдосконалення методичного забезпечення аналізу фінансового стану ДП "Харківський радіозавод "Протон".

Для досягнення визначеної мети були поставлені такі завдання:

вивчення фінансово-економічної характеристики фінансового стану та факторного аналізу;
визначення лінійних комбінацій визначальних факторів із рівнем їх факторного навантаження;
обґрунтування необхідності застосування факторного аналізу для оцінки фінансового стану підприємства.
Об'єктом дослідження є факторний аналіз.

Предметом дослідження є механізм застосування факторного аналізу на ДП ХРЗ "Протон".

Фінансовий стан підприємства складається в результаті здійснення ним господарської діяльності. Кожна окрема господарська операція робить свій вклад у реалізацію основної мети підприємства – отримання прибутку. Роль аналізу в тому, щоб оцінити рівень фінансового стану у певний момент часу, простежити його динаміку та виявити причини змін.

Традиційно серед методик аналізу, що використовуються для оцінки фінансового стану, виділяють: горизонтальний (часовий); вертикальний (структурний); трендовий аналіз; аналіз відносних показників; порівняльний та факторний.

У закордонних наукових напрямках аналізу виділяють п'ять відносно самостійних підходів (наукових шкіл) [1]: школа емпіричних прагматиків (представники використовували значну кількість аналітичних коефіцієнтів); школа статистичного фінансового аналізу (представники розробили нормативи для коефіцієнтів у розрізі галузей та груп однотипних компаній з використанням статистичних методів); школа мультиваріантних аналітиків (представники побудували піраміду (систему) фінансових показників та розробили на її основі імітаційні моделі); школа аналітиків, зайнятих діагностикою банкрутства компаній (представники використовували перспективний аналіз та особливу увагу приділяли аналізу фінансової стійкості); школа учасників фондового ринку (представники вважали за потрібне прогнозування рівня ефективності інвестування та ризиків).

Дослідження наукових праць вітчизняних авторів дало змогу виділити основні напрями аналізу: оцінка майнового стану підприємства та динаміки його зміни; аналіз фінансових результатів діяльності підприємства; аналіз ліквідності; аналіз фінансової стійкості; аналіз ділової активності; аналіз рентабельності.

З метою вдосконалення методичного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства пропонується використати модель Factor Analysis і Principal Components (головних компонентів) ліцензійного статистичного пакета Statgraphics Plus 5.1 International Professional.

Факторний аналіз – багатовимірний аналітичний (статистичний) метод, який застосовується для вивчення

розглядається як "причина, рушійна сила якого-небудь процесу, явище, що визначає його характер або окремі його риси". Для формалізованого подання факторів сформовано систему показників [2; 3].

Факторний аналіз дозволяє вирішити дві важливі проблеми аналітика: описати об'єкт вимірювання всебічно і в той же час компактно. За допомогою факторного аналізу можливе виявлення прихованих змінних факторів, що відповідають за наявність лінійних статистичних зв'язків кореляцій між спостережуваними змінними.

Таким чином, було отримано 3 компоненти – фактори, які впливають на фінансову стійкість ДП ХРЗ "Протон".

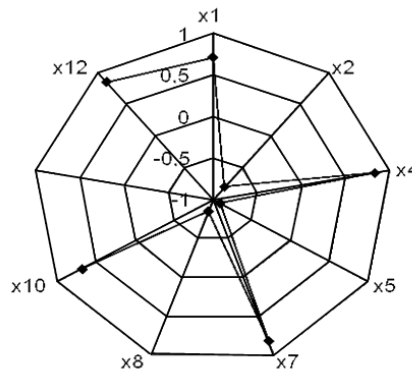
Систему лінійних комбінацій визначальних факторів із рівнем їх факторного навантаження та розбивки їх по групах відповідно до факторів, які впливають на фінансову стійкість ДП "ХРЗ "Протон", подано в таблиці.

Таблиця

Система лінійних комбінацій визначальних факторів

Умовні позначення	Складові факторів фінансової стійкості підприємства
F1	$0,714x_1 - 0,800x_2 + 0,830x_4 - 0,909x_5 + 0,819x_7 - 0,844x_8 + 0,681x_{10} + 0,849x_{12}$
F2	$-0,638x_3 + 0,955x_6 - 0,849x_9 - 0,938x_{11}$
F3	$0,626x_{13}$

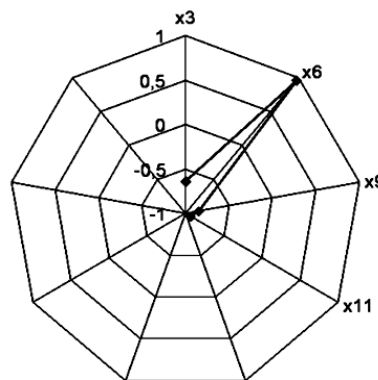
Першим і найбільш істотним є фактор, утворений показниками $x_1, x_2, x_4, x_5, x_7, x_8, x_{10}, x_{12}$, послідовність яких сформована за ступенем убавання факторних навантажень (рис. 1).

Рис. 1. Взаємозв'язки показників першого фактора

Це фактор фінансової структури та ефективності використання ресурсів підприємства. Можна зробити висновок про відсутність на ДП ХРЗ "Протон" чітко сформованих і розроблених стратегій розвитку. Це пов'язано, насамперед, із нестабільністю зовнішнього середовища і невисокою ефективністю управління підприємством.

Фактор ефективності управління підприємством також позитивно впливає на результативний фактор (рис. 2).

Рис. 2. Взаємозв'язки показників другого фактора

Позитивно впливають на агрегований показник: коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт рентабельності реалізованої продукції. Негативно впливає коефіцієнт маневреності власного капіталу. Серед проблем функціонування підприємства можна назвати велику питому вагу необоротних активів і недостачу оборотних.

Фактор ефективності маркетингової політики позитивно впливає на фінансову стійкість підприємства, що свідчить про прагнення підприємства до максимізації прибутку за рахунок зростання об'ємів продажу [4].

Таким чином, акцент у факторному аналізі робиться на дослідженні внутрішніх причин, що формують специфіку досліджуваного явища, на виявленні узагальнених факторів, які стоять за відповідними конкретними показниками. Факторний аналіз не вимагає апріорного поділу ознак на залежні та незалежні, оскільки всі ознаки в ньому розглядаються як рівноправні. Мета факторного аналізу – сконцентрувати вихідну інформацію, висловлюючи

велику кількість розглянутих ознак через менше число більш емних внутрішніх характеристик явища, які однак, не піддаються безпосередньому виміру. При цьому передбачається, що найбільш емні характеристики виявляться водночас і найбільш суттєвими, визначальними [5].

Наук. керівн. Мозгова Л. О.

Література: 1. Обзор зарубежных моделей анализа кредитоспособности заемщика // Внедрение Международных стандартов финансовой отчетности (МСФО) в кредитной организации. – 2006. – № 4. 2. Пономаренко В. С. Аналіз даних у дослідженнях соціально-економічних систем : монографія / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець. – Х., 2009. – 432 с. 3. Халафян А. А. Статистический анализ данных : учебник / А. А. Халафян. – 3-е изд. – М. : ООО "Бином Пресс", 2009. – 512 с. 4. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г. В. Савицкая. – 4-е изд., перераб. и доп. – Мн. : ООО "Новое знание", 2010. – 80 с. 5. Митрофанов Г. В. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / Г. В. Митрофанов. – К. : КНТЕУ, 2008. – 43 с.